

PM Rotel VIII (Dnr KS 2020/1767)

Promemorian - Utbetalning av ersättning för personlig assistans endast vid tillstånd

Remiss från Socialdepartementet

Remisstid den 31 mars 2021

Borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

1. Remissen besvaras med hänvisning till vad som sägs i stadens promemoria.
2. Paragrafen justeras omedelbart.

Föredragande borgarrådet Jan Jönsson anför följande.

Ärendet

I socialdepartementets promemoria *Utbetalning av ersättning för personlig assistans endast vid tillstånd* föreslås ändringar i socialförsäkringsbalken, lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade och förordningen (1993:1090) om stöd och service till vissa funktionshindrade. Ändringarna som föreslås gälla är:

- Försäkringskassan och kommunen får möjlighet att neka utbetalning av assistansersättning eller ersättning för personlig assistans till verksamhet som saknar tillstånd från Inspektionen för vård och omsorg (IVO) att bedriva verksamhet.
- Försäkringskassan och kommunen föreslås få skyldighet att informera IVO när en enskild antas bedriva verksamhet utan tillstånd.
- IVO föreslås få en skyldighet att informera berörda kommuner när ett tillstånd att bedriva personlig assistans återkallas.
- IVO föreslås få större möjligheter att begära in information i tillsynsärenden.

Ändringarna föreslås träda i kraft den 1 november 2021.

Socialdepartementet har skickat ärendet på remiss till Stockholms stad för yttrande.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, socialnämnden, Farsta stadsdelsnämnd, Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd, Norrmalms stadsdelsnämnd och kommunstyrelsens råd för funktionshinderfrågor.

Stadsledningskontoret ställer sig positivt till promemorian och bedömer bland annat att förslagen skulle bidra till ökad trygghet och rättssäkerhet för brukare samt till att säkerställa hög kvalitet i den personliga assistansen.

Socialnämnden ställer sig positiv till utredningens förslag och tror att utbetalning av ersättning endast till assistansanordnare med tillstånd kommer att öka tryggheten för den enskilde och bidra till minskat fusk och missförhållanden inom personlig assistans.

Farsta stadsdelsnämnd ställer sig positiv till föreslagna ändringar och bedömer att de kan bidra till ändamålsenlig användning av assistansersättning och säkerställa god kvalitet i personlig assistans.

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd anser att de föreslagna lagändringarna kommer att bidra till en ökad rättssäkerhet för enskilda och att endast anordnare som har tillstånd kan anlitas för att utföra personlig assistans.

Norrmalms stadsdelsnämnd ställer sig positiv till förslaget men önskar ett förtydligande gällande ansvar.

Kommunstyrelsens råd för funktionshinderfrågor har inget att invända mot utredningens förslag i sak och välkomnar att en tillståndsprocess kan säkerställa ökad kvalitet genom ansökningsförfarandet.

Mina synpunkter

Att personlig assistans är av god kvalitet är av direkt avgörande betydelse för den enskilde brukarens möjlighet att kunna leva som andra. Därför finns det krav på att den som bedriver personlig assistans har tillstånd för detta. Regelverket för tillståndsgivning är tänkt som ett skydd för den enskilde. Alla ska kunna lita på att den utförare man har valt håller god kvalitet.

Förslaget om att ersättning för personlig assistans ska betalas ut endast vid tillstånd undanröjer en omotiverad skillnad som idag finns, där ersättning kan betalas ut till anordnare som saknar tillstånd under förutsättning att betalningen förmedlas av brukaren, men inte om ersättningen betalas ut direkt av Försäkringskassan.

Som socialnämnden konstaterar bidrar utbetalning av ersättning endast till assistansanordnare med tillstånd till att öka tryggheten för den enskilde samt till att motverka oegentligheter och missförhållanden inom välfärdssektorn. Förslaget stärker också rätten för personer som får assistans beslutad av kommunen att få information när assistansanordnare förlorar sitt tillstånd.

Promemorian föreslår att ersättning ska kunna lämnas för assistans som utförts innan den assistansberättigade har informerats om att tillståndet återkallats.

Anledningen är att den assistansberättigade annars kan riskera att bli betalningsskyldig för den lämnade assistansen, trots att tillståndet återkallats. Jag ställer mig snarare frågande till att en utförare, som enligt lag är skyldig att ha tillstånd för att bedriva sin verksamhet, ska kunna kräva stora belopp från den enskilde i ersättning för en tjänst som man inte har haft tillstånd att tillhandahålla.

Enligt promemorian finns det situationer då en assistansanordnare förlorar sitt tillstånd, då det framstår som orimligt att utbetalningarna till anordnaren upphör omedelbart. Det kan röra fall där anordnaren förlorar tillståndet på grund av ekonomiska missförhållanden, utan att det finns misstankar om bristande kvalitet, samtidigt som brukaren är beroende av att ha assistenter med viss kompetens eller erfarenhet. Promemorian föreslår att det i dessa fall ska vara möjligt att under ett fåtal veckor fortsatt betala ut ersättning, om det krävs för att tillgodose brukarens behov.

Det är givet att assistansanordnare som saknar tillstånd endast i mycket speciella fall ska kunna få ersättning. Jag saknar dock en analys av vad som är en realistisk tidsram för att en brukare, i ett läge där beslut om indraget tillstånd kan ha kommit helt oväntat för denne, ska kunna hitta assistenter som kan tillgodose ibland mycket omfattande och speciella behov. Jag utesluter inte att den föreslagna övergångsperioden kan komma att behöva utsträckas.

Även om kommunen alltid har ett basansvar för att tillhandahålla assistans så säger det sig självt att det, i synnerhet för mindre kommuner, kan vara svårt att med kort varsel i dylika fall erbjuda assistans med motsvarande kvalitet. Som Stockholms kommunstyrelses råd för funktionshinderfrågor påpekar i sitt remissvar, är det viktigt att förhindra situationer där den enskilde hamnar utan assistans.

Jag föreslår att borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

1. Remissen besvaras med hänvisning till vad som sägs i stadens promemoria.
2. Paragrafen justeras omedelbart.

Stockholm den 17 mars 2021

JAN JÖNSSON

Bilaga

Promemoria Utbetalning av ersättning för personlig assistans endast vid tillstånd

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Kommunstyrelsen

Särskilt uttalande gjordes av Peter Wallmark (SD) enligt följande.

Staten, regionerna och kommunerna har ett gemensamt ansvar för att erbjuda metoder som gör funktionsvariationer överkomliga oavsett var i landet du bor. Lagen om rätt till assistans är mycket viktig då den medfört stora möjligheter för den enskilde med en funktionsnedsättning att ges inflytande över den egna livssituationen. Sverigedemokraterna har starkt motsatt sig sparkraven inom LSS och uppenbarligen behöver LSS ändras och förtydligas för att stoppa de kraftiga inskränkningar som pågått de senaste åren.

Tyvärr har larmrapporterna om olika sorters fusk med assistansersättning varit många och frekventa. Det är viktigt att upprätthålla förtroendet för insatser som har stor betydelse för personer med stora behov. Därför är varje förslag om kontroll för att säkerställa efterlevnaden av det som är reformens syfte, att välkomna.

Det är dock viktigt att komma ihåg att kommunens ansvar för assistansersättning är begränsad. Oavsett måste viktiga och kostsamma reformer ha ett brett stöd bland skattebetalarna för att få den legitimitet den behöver för att kunna försvaras. Sverigedemokraterna välkomnar därför också en översyn av regelverket på nationell nivå, bland annat att personkretsarna ska utgå från behov och inte på diagnoser.

Det finns även systemfel som måste rättas till genom att se över arbetskraftsinvandringen och vem som bär ansvar när en assistent skickar in fel antal arbetade timmar eller tar ut VAB eller A-kassa samtidigt. Sverigedemokraterna anser att ansvaret för detta ska ligga på

arbetstagaren, inte på arbetsgivaren som idag. Sekretessen mellan myndigheterna måste också ses över för att lättare komma åt de som fuskar.

Remissammanställning

Ärendet

I socialdepartementets promemoria *Utbetalning av ersättning för personlig assistans endast vid tillstånd* föreslås ändringar i socialförsäkringsbalken, lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade och förordningen (1993:1090) om stöd och service till vissa funktionshindrade. Ändringarna som föreslås gälla är:

- Försäkringskassan och kommunen får möjlighet att neka utbetalning av assistansersättning eller ersättning för personlig assistans till verksamhet som saknar tillstånd från Inspektionen för vård och omsorg (IVO) att bedriva verksamhet.
- Försäkringskassan och kommunen föreslås få skyldighet att informera IVO när en enskild antas bedriva verksamhet utan tillstånd.
- IVO föreslås få en skyldighet att informera berörda kommuner när ett tillstånd att bedriva personlig assistans återkallas.
- IVO föreslås få större möjligheter att begära in information i tillsynsärenden.

Ändringarna föreslås träda i kraft den 1 november 2021.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, socialnämnden, Farsta stadsdelsnämnd, Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd, Norrmalms stadsdelsnämnd och kommunstyrelsens råd för funktionshinderfrågor.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 25 februari 2021 har i huvudsak följande lydelse.

I Stockholms stads budget 2021 återfinns verksamhetsmålet *1.4 I Stockholm får människor i behov av stöd insatser i tid präglade av hög kvalitet, evidens och rättssäkerhet*. Det är viktigt att insatser anpassas till den enskildes individuella behov och utformas så att de är lättillgängliga för de personer som behöver dem och stärker deras förmåga att leva ett självständigt liv.

Stadsledningskontoret bedömer att promemorians förslag skulle bidra till ökad trygghet och rättssäkerhet för brukare samt till att säkerställa hög kvalitet i den personliga assistansen. Föreslagna lagändringar bedöms kunna motverka förekomsten av mindre seriösa aktörer inom branschen samt bidra till bättre förhållanden på assistansmarknaden. Risken för att brukare ska anlita, eller känna sig tvungna att anlita, mindre seriösa anordnare borde minska med de föreslagna lagändringarna. Förslagets inriktning ligger väl i linje med stadens ambitioner att i samverkan med andra myndigheter arbeta för att minska förekomsten av fusk och oegentligheter i välfärdssektorn.

Stadsledningskontoret stödjer förslaget att informationskedjan från IVO till kommunen om tillstånd för assistansanordnare stärks. Den enskilde får då information snabbare om indraget tillstånd, och kommunen behöver även informera den assistansberättigade om behovet att byta assistansanordnare. Det innebär att kommunen med kort varsel kan behöva

anordna assistans för en person vars anordnare fått tillståndet indraget, men eftersom kommunen redan idag har ett basansvar att ordna personlig assistans skulle detta sannolikt inte vara förenat med någon större omställning, ökad arbetsbelastning eller kostnad.

Socialnämnden

Socialnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 16 februari 2021 följande.

1. Socialnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar till kommunstyrelsen på remiss om utbetalning av ersättning för personlig assistans endast vid tillstånd.
2. Paragrafen justeras omedelbart.

Socialförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 13 januari 2021 har i huvudsak följande lydelse.

Socialförvaltningen i Stockholm stad ställer sig positiv till utredningens förslag och tror att utbetalning av ersättning endast till assistansanordnare med tillstånd kommer att öka tryggheten för den enskilde och bidra till minskat fusk och missförhållanden inom personlig assistans.

Socialförvaltningen ser även positivt på att kommunen föreslås få skyldighet att informera IVO när en enskild antas bedriva verksamhet utan tillstånd samt att informationskedjan från IVO om indragna tillstånd stärks.

Socialförvaltningen kan konstatera att regleringen om tillstånd inte gäller för enskilt anordnad assistans. Kommunen och tillsynsmyndigheten saknar i dessa fall möjlighet att följa upp om den enskilde får assistans av god kvalitet. Detta leder till fortsatt bristande insyn och trygghet för den enskilde.

Farsta stadsdelsnämnd

Farsta stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 4 februari 2021 följande.

Stadsdelsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen av socialdepartementets promemoria Utbetalning av ersättning för personlig assistans endast vid tillstånd.

Farsta stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 14 januari 2021 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen ställer sig positiv till föreslagna ändringar och bedömer att de kan bidra till ändamålsenlig användning av assistansersättning och säkerställa god kvalitet i personlig assistans. Konkret bedöms ändringarna kunna bidra till att antalet oseriösa utförare minskar.

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 11 februari 2021 följande.

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd godkänner förvaltningens svar på remissen och överlämnar det till kommunstyrelsen.

Hässelby-Vällingby stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 17 januari 2021 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen anser att de föreslagna lagändringarna är mycket bra. De kommer bidra till en ökad rättssäkerhet för enskilda, att endast anordnare som har tillstånd kan anlitas för att utföra personlig assistans. Risken för att enskilda ska anlita, eller känna sig tvungna att anlita, oseriösa anordnare minskar med de föreslagna lagändringarna. Det blir även tydligt för assistansanordnare, som idag inte behöver ha tillstånd, vad som förväntas av dem med ett krav på tillstånd från IVO.

Förvaltningen anser vidare att de är ett mycket bra förslag att IVO ska underrätta Försäkringskassan och kommun, när IVO har återkallat ett tillstånd eller tillfälligt förbjudit anordnare att bedriva verksamhet.

Norrmalms stadsdelsnämnd

Norrmalms stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 11 februari 2021 följande.

Remissen besvaras med förvaltningens tjänsteutlåtande.

Norrmalms stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 15 januari 2021 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen ställer sig positiv till förslaget. Syftet med lagändringen att det inte bör vara möjligt att anlita assistansanordnare utan tillstånd vilket är positivt för förvaltningen och den assistansberättigade. Det innebär en förbättrad tillsyn, ett förstärkt skydd och i förlängningen en försäkran om god kvalitet och trygghet. Genom möjligheten att begränsa aktörer som inte ställer sig under tillsyn kommer förutsättningarna för att assistansersättningen används ändamålsenlig öka. Förvaltningen föreslår en tydligare och mer tillgänglig översikt över assistanssamordnare med tillstånd i syfte att underlätta för kommunen och assistansberättigade.

Förslaget kommer inte innebära att utbetalningar till assistansberättigade eller kommuner som anställer sina egna assistenter nekas utbetalning trots att de underlåtit att anmäla till Inspektionen för vård och omsorg. Förvaltningen önskar ett förtydligande kring ansvaret för kommunen att kontrollera den assistansberättigade anmälan till Inspektionen för vård och omsorg.

Förvaltningen stödjer förslaget att Inspektionen för vård och omsorg även får en skyldighet att informerar berörda kommuner om tillstånd blir indraget. Det innebär att förvaltningen inte behöver kontrollera tillstånd i pågående ärenden. Förvaltningen behöver efter information från Inspektionen för vård och omsorg meddela den assistansberättigade att byta assistansanordnare. Det innebär att förvaltningen med kort varsel kan behöva anordna assistans för en person vars anordnare fått tillståndet indraget. Förvaltningen har redan idag ett basansvar att ordna personlig assistans och därför bör inte detta vara någon större omställning, ökad arbetsbelastning eller kostnad. Om det skulle uppstå svårigheter att ta fram

assistenter med en viss kompetens eller språkkunskap finns möjlighet att vid särskilda omständigheter under en kortare övergångsperiod förlänga anordnarens tillstånd.

Kommunstyrelsens råd för funktionshinderfrågor

Kommunstyrelsens råd för funktionshinderfrågors yttrande inkom den 16 februari 2021 och har i huvudsak följande lydelse.

Rådet har tagit del av remissen *Utbetalning av ersättning för personlig assistans endast vid tillstånd*. Rådet har inget att invända mot utredningens förslag i sak och välkomnar att en tillståndsprocess exempelvis kan säkerställa ökad kvalitet genom ansökningsförfarandet.

Men rådet vill understryka att detta förutsätter att kommunerna kan hantera en eventuell ökad ärendemängd så att inte negativa konsekvenser uppstår för enskilda. Kommunernas ansvar behöver säkerställas så att den assistansberättigade inte riskerar att kortvarigt bli utan assistans.